

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
משה שניצר ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה החשובה רודפת צדקה וחסד
מרת רודה שניצר ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 624

מסכת מנחות ס' - ס"ו

בס"ד, ד' אייר תשע"א

השבוע בגליון

- למי שייכים המטבעות המשתלשלים לקופות הצדקה?
- הידור במצווה לאחר קיומה
- שאלת "שני האתרונים"
- המקדש על יין שאינו משובח
- להיכן נעלם היום החמישים של ספירת העומר?

- האם מותר להשתמש בקבלה מעשית?
- עדותו המדהימה של החיד"א על האריז"ל
- הזכרת שמות מלאכים
- מי כתב את הספר "רזיאל המלאך"
- אין ליטול שכר בגין עיסוק בקמיעות

דף ס/א מי בעינן שימה כנתינה

למי שייכים המטבעות המשתלשלים לקופות הצדקה?

קופת הצדקה המפורסמת שעמדה בבתיים של אבותינו בגולה, יועדה להחזקת עניי ארץ ישראל שחירפו את נפשם על התורה ועל העבודה בארץ הקודש. פעם אחת אירע, שיהודי קהילה מסויימת נזקקו לסכום גדול עבור מטרת צדקה חשובה והועלה רעיון להשתמש בכספי הצדקה שהצטברו בקופות הצדקה עבור מטרה זו.

הקופה שייכת לעניים, והם זוכים במטבעותיה: ובכן, כאשר אדם נודר צדקה עבור עני פלוני, נחלקו האחרונים אם הוא רשאי לשנות מדיבורו ולהעניק את הצדקה לעני אחר (עיי "קצות החושן" סימן ר"ב). אולם, במקרה דנן, טען הגאון רבי מרדכי זאב אטינגא, מחבר ספר "מפרשי הים" על בבא קמא וגיסו של בעל ה"שואל ומשיב", כי לכל הדעות, אין בעלי הקופות רשאים לתת את כספי הצדקה שנצברו בהן לעניים אחרים. זאת מאחר שהקופה שייכת לעניים, וברגע שהמעות הוכנסו לתוכה, העניים זכו בהן ושוב אין אדם רשאי ליטול מהם את ממונם (שו"ת "מאמר מרדכי" סימן ט"ו). אלא, שבעל "בית יצחק" (שו"ת או"ח סימן כ"א ס"ק ב') טוען, כי לפני ההכרעה בנושא זה, יש לתת את הדעת על דברי בעלי התוספות בסוגייתנו, כלהלן.

בגמרתנו מבואר, כי "נתינת" הלבונה במנחה האמורה בתורה, משמעה נתינה בשיעור כזית. בעלי התוספות (ד"ה "מי בעינן שימה דומיא") מבארים, כי כל נתינה שבתורה אינה נתינה של "כל שהוא", אלא נתינה בעלת שיעור. כאשר מדובר לעניין מאכלים הרי שהנתינה מוגדרת ככזו רק בנתינת "כזית", ואם בממון עסקינן, רק נתינת ממון שווה פרוטה נחשבת "נתינה".

והנה, במצוות צדקה אמרה התורה (דברים ט"ו) "נתון נתון", וציוותנו לתת צדקה לעני המבקש ממון ולא להחזיר את פניו ריקם. מכאן, שמצוות צדקה מתקיימת בנתינת פרוטה לכל הפחות, והנותן צדקה פחות משווה פרוטה, לא קיים את המצווה.

כעת, ממשיך ה"בית יצחק" לטוות את רעיונו, ניווכח, כיצד "רווח" זה שהעניים זכו בו ברגע זה, שיש לתת להם פרוטה לכל הפחות, יעמוד לרועץ לעניי קופת הצדקה שבה אנו עוסקים.

הקופה שייכת לעניים, ומשום כך אינם זוכים במטבעותיה... כל בר דעת מבין, שבעל הבית המשתלשל מעות לקופת הצדקה, מבקש בכך לקיים מצוות צדקה. לאור האמור, גם אם הלה יניח מספר דינרי זהב בקופה הוא לא יקיים את המצווה, שהרי עניי ארץ ישראל רבים המה, ובו ברגע שהוא מזכה להם את הצדקה היא מתחלקת ביניהם בשווה, ונמצא שכל אחד מהם זוכה בפחות משווה פרוטה והוא לא קיים את המצווה... האפשרות היחידה העומדת בפני בעל הבית היא להתנות, כי הוא אינו מזכה את המעות לעניים, עד שיגיעו לידיהם, והללו שהמעות יגיעו לידיהם בוודאי יזכו בנתח ששוויו אינו פחות מפרוטה, וכך יזכה לקיים את המצווה. מעתה, אי

דבר העורך

החייל העייף

"היהודי לומד מוסר השכל מכל מעשה או מאורע שהוא שותף להם, או שומע עליהם", קל וחומר, כאשר המעשה אירע עם גדול הדור, שח הגה"צ ר' שמואל צבי קובלסקי זצ"ל מספר שנים לפני פטירתו. היה זה בשעת אמירת שיחת חיזוק בעניין לימוד התורה, ובתוך הדברים סיפר הרב קובלסקי זצ"ל כי בהיותו בחור צעיר לימים הוא נתקל במחזה מדהים בביטו של אחד מגדולי הדור.

אותו אדם גדול ישב על מרפסת ביתו כשגמרא לפניו, והוא רמז לאחד הנוכחים שיגיש לפניו כוס מים כדי להרוות את צמאונו. והנה, הצדיק נטל לידיו את הכוס, שתה ממנה והשעין את ראשו לאחור כדי לנוח קמעא. אני הבחנתי כי משהוא מוזר התרחש מול עיני אך לא ידעתי מהו. לאחר מספר שניות, התעוררה בי המחשבה כי הצדיק שתה את הכוס בלא לברך ברכת "שהכל נהיה בדברו!"

קפאתי על מקומי, סיפר הרב קובלסקי זצ"ל "היתכן? גדול הדור אינו זוכר לברך ברכת שהכל נהיה בדברו. הרי זוהי הברכה הראשונה שילדים קטנים לומדים לשנן אותה.

דקות ארוכות עמדת מן הצד והתבוננתי. לאחר מכן שאלתי את האנשים הנוספים שהיו בבית הצדיק, האם לפני כן הוא שתה מים, או אכל דבר מה שברכתו שהכל נהיה בדברו, אך הם ענו בשלילה. הם סיפרו כי הוא שקוע בגמרתו זה שעות מספר וכל מאכל או משקה לא בא לפניו מאז החל ללמוד. **חלפו** עברו להם מספר שנים, וביום מן הימים זכיתי להתלוות אליו לטיול רגלי שאותו הוא ערך במצוות הרופאים.

שתיקה ארוכה שררה בינינו. הילכנו באיטיות ליד עצי פרי נושא ריח עסיסי שהשיב את רוחו של הצדיק. לפתע, עצר הצדיק מהילוכו, כשהוא פונה אלי ואומר: "שמואל צבי, האם אתה זוכר שלפני מספר שנים עמדת והתבוננת בי כיצד אני שותה כוס מים בלא לברך ברכת שהכל? זוכר איך עמדת לידי כשכולך השתאות ופליאה? ובכן, אגלה לך דבר מה. באותו יום שקעתי בסוגיה עמוקה וסבוכה. השקעתי בה את כל מעיני. כאשר ביקשתי את כוס המים, הייתי במצב

צעילוי נשמת

הר"ר **חיים זאב מובשובסקי** ז"ל

ב"ר רפאל משה ז"ל
נלב"ע ט' באייר תשמ"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחי

צעילוי נשמת

הר"ר **אברהם יצחק שנור** הי"ד

ב"ר אהרן ורצה הי"ד
נלב"ע ד' באייר תש"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידינו
הר"ר **אבי שנור** ומשפ' שיחי - סביון

צעילוי נשמת

מרת **מלכה מחלה הגר** ע"ה

ב"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' באייר תשס"ו

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידנו הר"ר **דוד הגר** הי"ו

אפשר לומר שאין רשות ליטול מעות מקופת הצדקה כי זכו בה "ענייה", שהרי בעל הבית אינו מתכוון להקנות להם את המעות...

לכסוף הוא מסיק, כי למרות הכל, שונה היא מצוות צדקה מכל נתינות האמורות בתורה, שגם הנותן צדקה בפחות משווה פרוטה מקיים את המצווה (ענין שם בהוכחותיו. וכן נקט המהר"ל דיסקין זצ"ל, ועיין ב"דרך אמונה" ה' מתנות עניים ה' א' ב"ביאור הלכה").

דף טו/א הבא שמינה לכתחילה ושחוט

הידור במצווה לאחר קיומה

מחלוקת עצומה בעניין קיום המצוות, תלוייה ועומדת בפירוש דברי גמרתנו.

שאלת "שני האתרוגים": בעולם הישיבות רווחת השאלה הידועה לגבי "שני האתרוגים". האתרוג האחד מהודר מאין כמוהו, אך קיים ספק אם הוא כשר. האתרוג השני כשר לכל הדעות, אך ההידור ממנו והלאה. ברור לכל, כי בעל שני האתרוגים ייטיב לעשות אם יטול את שניהם בזה אחר זה, אלא שיש לברר, את מי מהם יטול תחילה, את הספק כשר אך מהודר, או את הכשר שאינו מהודר. למען האמת, שאלה זו נוגעת לכל יהודי ויהודי, שלאחר שקיים את מצוות ארבעת המינים הגיע לידיו אתרוג מהודר שאין כדוגמתו, האם יש עניין שישבו ויטול את הלולב עם האתרוג המהודר, לאחר שכבר קיים את המצווה. במאמר הבא נבחן שתי דעות סותרות בנידון ונעמוד על שורש הדברים.

אם מצווה אין כאן, במה יש להדר: הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל הורה, כי תחילה יש ליטול את האתרוג הספק כשר אך מהודר. זאת, מאחר שאם יטול תחילה את האתרוג הכשר, ייצא ידי חובת המצווה ושוב אין תוחלת בנטילת האתרוג המהודר. לפיכך, יעדיף את האתרוג המהודר ויטלהו תחילה. אם כשר הוא, מה טוב, זכה לקיים את המצווה בהידור, ואם לאו, ייצא לאחר מכן באתרוג הכשר שאינו מהודר. בבסיס הוראה זו טמונה ההנחה, כי הידור מצווה אינו מתקיים אלא עם קיום המצווה גופא, ואם "מצווה" אין כאן, "הידור מצווה" מנין (דברי הגר"ח הובאו ב"מקראי קודש" לגרצ"פ פרנק סוכות ח"ב סימן ט', ובהוספת הגר"א סילבר בסוף שו"ת "נפש חיה" ח"ב). אולם, יש שדנו לפסק בהכרעה זו וגמרתנו משמשת להם כמקור עיקרי לשיטתם, כפי שיבואר להלן.

כידוע, מצוות עשה להקריב בהמה מובחרת לקרבן, שנאמר (ויקרא כב/א) "תמים יהיה לרצון" (רמב"ם ה' איסורי המזבח פ"א ה' א'). בקשר לכך מבואר בסוגייתנו, כי כהן שעמד להקריב בשבת קרבן ציבור, ולפניו שתי בהמות, כחושה ושמנה, ושחט את החחושה, יחזור וישחט את השמנה כדי לקיים את המצווה בהידור. מאחר שבשבת לא הותרה שחיטה, כי אם לצורך קרבנות שחובה להקריבם בו ביום, מוכח, כי הידור מצווה לאחר קיום המצווה, שייך גם שייך, שאם לא כן, כיצד רשאי הכהן לשחוט את הבהמה השנייה, אם אין בכך כל תועלת (כן הקשה הגרצ"פ ב"מקראי קודש" שם).

המקדש על יין שאינו משובח: אכן, החיד"א (א"ב ר"כ יוסף" או"ח סימן רע"ב דין א') מצדד להלכה, כי המקדש בשבת על יין ולאחר מכן התברר לו שהיין היה מגולה ואינו מהודר לקידוש, יחזור ויקדש שנית על יין אחר **בברכה**, כפי שגמרתנו מורה לכהן לחזור ולשחוט בשבת [ענין שם שלרבים מהפוסקים מגולה פסול, ואף לשיטת שמגולה הוא חיסרון בהידור, י"ל שיחזור ויקדש].

ברם, יש המוחים בתוקף ("המאיר לעולם" ועוד), כי מגמרתנו אין כל ראייה, תוך שהם מדייקים את לשונה: "היו לפניו שתי חטאות, אחת שמנה ואחת כחושה, **שחט**... כחושה ואח"כ שמנה, פטור, ולא עוד, אלא שאומרים לו הבא שמנה לכתחלה ושחוט". כלום מדובר בגמרא שהקרבן הכחושה, הבלתי מהודר, כבר **הוקרב** על המזבח? כלל וכלל לא! מדובר שהקרבן נשחט, אך מצוותו - זריקת דמו על המזבח - עדיין לא התבצעה. לפיכך, כהן זה שעדיין לא ביצע את **מעשה המצווה** חייב לשחוט בהמה נוספת כדי לקיים בהידור את המצווה, שעדיין לא ביצע. אך אדם שכבר קיים את המצווה, זרק את דם הקרבן, נטל אתרוג כשר, אינו חוזר ומקיים את המצווה בהידור.

יש לחלק בין חובת הידור מן התורה לבין חובת הידור מדרבנן: יש המוסיפים, כי גם אם גמרתנו עוסקת בכהן שסיים את מצוות ההקרבה וזרק את דם הקרבן, עדיין אין להשוות בין מצווה זו לשאר מצוות התורה. שכן, ההידור בקרבנות הוא מצוות עשה מן התורה, ואילו ההידור בשאר המצוות, הנדרש מן הפסוק "זה א-לי ואנוהו", הוא מצווה מדרבנן, לדעת ראשונים רבים. לפיכך, על הידור שנצטוונו בו מן התורה יש לחזור גם לאחר שעיקר מעשה המצווה הסתיים, שהרי התורה עצמה הטמיעה את ההידור במעשה המצווה וכל עוד המצווה לא הודרה, חלק ממנה לא התקיים. אך הידור דרבנן אינו חלק מן המצווה, ומשזו התקיימה, מה טעם להדר במצווה שפרחה ונעלמה, וצודק איפוא הגר"ח כי אין ליטול אתרוג מהודר לאחר קיום המצווה ("מקראי קודש" שם, בהררי קודש הערה 5).

[יש להוסיף, כי יש מצדדים בחילוק לאידך גיסא, כי גם אם בכל המצוות אין שייך להדר לאחר קיום המצווה, שונה הדבר בלולב מאחר שגם לאחר שכבר יצאו ידי חובת עיקר המצווה, כיון שבלולב יש קיום מצווה בכל רגע ורגע שנוטלים אותו, וכמבואר בתוספות סוכה לט/א ד"ה "עובר לעשייתך" וברא"ש סוכה פ"ג סימן ל"ג, ועל כן מתקיים הידור המצווה בד בבד עם קיום המצווה עצמה, אף לאחר שכבר יצאו ידי חובת המצווה. ראה מקראי קודש שם, ובשו"ת להורות נתן ח"ו סימן ל"ח, וראה גם מועדים וזמנים ח"ב סימן ל"ט ועוד].

של אפיסת כוחות מוחלטת. העיון וההתעמקות בדברי הגמרא, החלישו את כחי במידה כזו שחשתי כי אם אתאמץ להוציא מפי את מילות הברכה, אסכן את נפשי! משום כך לא ברכתי על כוס המים. עד כדי כך השקיע עצמו אותו גדול בלימוד התורה. כל חושי וכוחותיו מוצו עד תום.

בקשר לכך, מעניין להביא מדברי ראש ישיבה נכבד שסיפר את הדברים הבאים:

"היה זה לפני שנים רבות", סיפר ראש הישיבה. "בנסיבות מסוימות נאלצתי לשהות זמן מה בארצות הברית. הימים, ימי מלחמת ויאטנאם שתבעה מהצבא האמריקני קרבנות ופצועים רבים. באחד הימים, סרתי לבית הבראה והחלמתי לפצועי המלחמה, כדי לבקר בחור יהודי שנפצע באחד הקרבות, שקרוביו בארץ ביקשו שאבקר. דיברתי עם הבחור ותוך כדי שיחתנו יצאנו אל מרפסת חדרו כדי לשאוף אוויר צח.

"כאשר עמדתי על המרפסת והבטתי מטה, צדה עיני מראה מוזר. בתוך בליל הרופאים, האחיות והפצועים, הסתובב אדם לבוש בבגדי חולה. בתחילה חשבתי לאחד הפצועים הקלים שכבר מאושפז מספר ימים, שיצא אל מחוץ לכותלי בית החולים כדי להתאוויר קמעה. אך לאחר התבוננות קלה הבחנתי כי האיש אינו מדדה בעזרת קביו, גם תחבושת אינה עוטפת את ראשו, ידו אינה מגובסת, עמוד אינפוזיה אינו נגרר אחריו, ובכל זאת הרי הוא מהלך בבגדי חולה.

בעזבי את בית הרפואה, שוב ראיתי את אותו אדם מהלך בלובי בזרזות ובמהירות, משוחח בטלפון, רוקן, נעמד באחת, וממשיך להלך. בקיצור, אדם בריא לחלוטין. לא הבנתי מה עושה אדם כזה בבית החולים.

כעבור ימים מספר, שבתי לבקר את החייל הפצוע, שביקש ממני להסיעו עם כסא הגלגלים אל גינת בית החולים. פרחים, דשא ירוק ועלי שלכת הטיבו על מצב רוחו של החייל שהלך והתאושש. והנה, באחת מפינות החמד של הגן, על ספסל עץ, ישב אותו אדם והביט בנו. הוא התעניין בכנות לשלום החייל שהובלתי בכסא הגלגלים, ולאחר שיהה קצרה שאלתיו בעדינות, מדוע הוא זקוק לשהות בכותלי בית החולים, "ב"ה הנך נראה בריא כאחד האדם. מה לך פה?" שאלתי אותו.

אנחה עמוקה נפלטה מקרבו של האיש ובסיומה הפטיר לעברי: "רבאית, אני חייל עיף". הוא דיוקא עשה רושם של בחור עם דעה צלולה, אבל לעולם אי אפשר לדעת", שח ראש הישיבה. חשבתי לסיים את השיחה, כאשר החייל החל להסביר. "אני הגעתי לכאן, היישר מהקו הראשון של החזית. מיום ליום, התמעטו שורות חיילי הפלוגה שעמה נלחמתי. זה נהרג, רעהו נפצע, אחר נעדר, כך יום אחר יום. למרות האבדות והתמעטות החיילים, משימתנו נותרה כשהייתה בלא שקיבלנו תגבורת כלשהי בעקבות כך, הלך וגבר הנטל והעול על כלל אחד מהחיילים הנותרים. הדברים הגיעו לידי כך, שכל אחד מאיתנו היה צריך לעמוד על רגליו במשך עשרים שעות רצופות, וגם בארבע שעות השינה שנותרו, היינו צריכים לישון עם חגור מלא, בדריכות גבוהה. כך, שעה אחר שעה, יום אחר יום.

פגע אחת", המשיך החייל לספר "הגיע תורי להניח את ראשי על פיסת סלע ולתת תנומה לעפעפי הלאות. תוך שניות, שקעתי בשינה עמוקה. כעבור ארבע שעות, הגיעו חברי להעיר אותי, אך כל מאמצינו עלו בתוהו. צעקות, דיחופים, מים על הראש, נייעורים ופעולות נוספות לא השפיעו עלי. ישנתי כמו תינוק בעריסה. בכל אותו הזמן, נמשך הקרב סביבנו, אש תופת ניתכה מכל הכיוונים, וחברי מיהרו להזעיק צוות רפואי כדי לפנות אותי לבית החולים. כאן, הוברר להרופאים, כי כל מערכות גופי קרסו. הן לא עמדו בעומס. ישנתי מספר ימים רצופים, ומאז למרות שאני מתפקד כרגיל, כפי שראית, אני עדיין נתון במשמרת כדי לבדוק שחלילה לא נפגעה מערכת חיונית כלשהי. נפרדנו", סיפר ראש הישיבה, "ואת הלקח ששאבתי מאותו חייל, אני רוצה לפרוש בפניכם".

פעמים רבות קראתי את דברי הרמח"ל האומר כי בלימוד התורה ישנה דרגה שבה הלומד מרגיש את עצמו כאנשי הצבא במערכותיהם. תמיד, ידעתי ושיננתי

דף סה/ב כל ספירות שאתה סופר לא יהו אלא חמשים יום להיכן נעלם היום החמישים של ספירת העומר?

גמרתנו עוסקת בהרחבה במצוות ספירת העומר, תוך שהיא חוזרת ושונה את הפסוק (ויקרא כג/טז) "עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום". כולנו יודעים, כי מצוות ספירת העומר מתנהלת במשך ארבעים ותשעה ימים בלבד. להיכן, איפוא, נעלם היום החמישים?

ארבעים חסר אחת: שאלה זו חוזרת ונשנית בכתבי הראשונים ובספרי האחרונים, וכך כתב הרא"ש (פסחים פ"י סימן מ'): "יש מקשין כיון דקרא קאמר תספרו חמשים יום למה אין אנו מונין אלא תשע וארבעים יום". תמיהה זו הובעה לגבי ספירת העומר כמו גם לעניין שלושים ותשע המלקות. כידוע, ציוותה תורה (דברים כה/ג) "ארבעים יכנו", אך חז"ל דרשו "ארבעים חסר אחת". אמנם, הרמב"ם (הל' סנהדרין פרק י"ז הל' א') מנמק זאת: "אמרו חכמים... מכין אותו ל"ט שאם יוסיף לו אחת, נמצאת שלא הכהו אלא ארבעים הראויות לו". משמעות דבריו, לכאורה, כי חכמים הם שהורו להפחית מן המספר הקצוב בתורה, כדי שהמלקה לא ייכשל, חלילה, באיסור "לא יוסיף".

אך רוב האחרונים שוללים פרשנות זו בדברי הרמב"ם, מחמת מספר קושיות, ביניהן, שאם כן, מכל מספר מלקות שנקצב על ידי בית דין יש להפחית הלקאה אחת, ולא דווקא מאדם שעונשו נקצב לארבעים מלקות ("מנחת חינוך" מצווה תקצ"ד אות ד' עיין שם). לפיכך מפרשים רוב האחרונים, כפי שכתב ה"כסף משנה" (שם, בפירושו השני): "שכן קבלו חכמים משה רבינו ע"ה דרשה זו", ומטעם זה מן התורה אין להלקות כי אם שלושים ותשע מלקות.

הרא"ש - "דרך המקרא שאינו משגיח על חסרון האחד": ניצבים אנו, איפוא, בנקודת ההתחלה - התורה הורתה על מספר מסויים, בעוד שבפועל כוונתה היתה למספר פחות ממנו, מה פשר הדבר? הרא"ש (פסחים פ"י סימן מ', ועיין ריטב"א מכות כב/א) מבאר: "שכן דרך המקרא, כשמגיע המניין לסכום עשירית פחות אחת מונה אותו בחשבון עשירית ואינו משגיח על חסרון האחד". כלומר, המקרא אינו משגיח בחסרונו של מספר אחד, אם על ידי כך אפשר לכלול את המספר בעשיריות שלמות, "ארבעים", "חמישים", וכדומה.

המקור לגימטריה "עם הכולל": לדעת אחרים, כלל זה תקף בכל מקום, ולא דווקא כאשר על ידי הוספת הספרה היתרה, מתעגל המספר לעשירייה שלמה, ושני נימוקים לדבר: האחד, "לא דק", אין הקפדה על חסרונו של מספר אחד. והשני, כי קבוצת המספר הכולל נחשבת גם היא כספרה אחת, וממילא אפשר למנות מספר זה ולהוסיפו על המספרים הבודדים. שיטת חישוב זו מכונה "עם הכולל".

הראשונים והאחרונים מביאים מקורות מעניינים מאד לכלל זה, שהמקרא אינו מדקדק במניין מספר בודד. הרא"ש (שם) מציין, כי התורה מונה (בראשית מו/כז): "כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים", בעוד שהם מנו שישים ותשע נפשות בלבד [ועיין שם ב"קרבן נתנאל" שהקשה מדרשת חז"ל בבא בתרא כקג/ב, על יוכבד שנולדה בין החמות].

בעל "לקט יושר" (או"ח) מביא בשם רבו, ה"תרומת הדשן", את הראיה הבאה. בגמרא (גיטין פח/א) נאמר, שהקב"ה הקדים בשנתיים את הגליית אבותינו מארצנו כדי למנעם מאבדון. שכן, נאמר בפסוק (דברים ד/כה, כו) "ונושנתם בארץ והשחתם... כי אבד תאבדון", לאמר, אם יחטאו בשהותם בארץ במשך שמונה מאות חמישים ושנים שנה, שהן גימטריה של המילה "ונושנתם", אזי יתקיים בהם, רח"ל, הפסוק "אבד תאבדון". כדי למנעם מכך, הקב"ה הקדים את גלותם בשנתיים, והגלם לאחר שהות של שמונה מאות וחמישים שנה בארץ. מדוע באמת היה צורך להקדים בשנתיים ולא היה די בהקדמה של שנה אחת? משום שהמקרא אינו מדקדק בהפרש של מספר אחד, והיו עלולים להכחד גם שנה אחת לפני תום המועד הקצוב!

המקובלים הביאו מקור לכלל זה, מן האמור בפסוק (בראשית מח/ה) "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי". רמז יש כאן, כי אפרים ומנשה כראובן ושמעון, כשם שהגימטריה העולה מצירוף שמוותיהם זהה. זאת, למרות ש"אפרים ומנשה", 732, עודף במספר אחד על "ראובן ושמעון", 731. הא למדת שהפרש של מספר אחד, אינו מקלקל את השוויון ("דבש לפני" להחיד"א, אות ב' סימן י"ד, בשם ליקוטי גורי האר"י והרמ"ט). [ראה עוד בנושא רמ"א או"ח סימן ס"א סעיף ג', "מגן אברהם" סימן רצ"ה בשם התשב"ץ, "בית יוסף" סימן תקפ"ב].

דף סה/א אין מושיבים בסנהדרין אלא בעלי חכמה בעלי מראה בעלי קומה בעלי זקנה בעלי כשפים

האם מותר להשתמש בקבלה מעשית?

בסוגיינו מבואר כי המתמנים לכהן בסנהדרין, צריכים להיות בעלי תכונות מסויימות שיאפשרו להם למלא את תפקידם כיאות, וכמו כן עליהם להיות "בעלי כשפים". רש"י (ד"ה "בעלי כשפים")

משפט זה, אך כאשר נתקלתי באותו "חייל עיף" כפי שהוא הגדיר את עצמו, הבנתי את פשר הדברים. על היהודי לחוש, כי לימוד התורה הוא המשימה הראשונה במעלה העומדת בפניו, וכך הוא יוכל להתמיד בלימודו למרות הקשיים והטרדות העלולים לצוץ בדרכו.

האמת, כי במידה זו ניתן גם להבחין לא פעם בשיעורי הדף היומי. כאשר אל השיעור מצטרף יהודי העמל קשות לפרנסתו במשך שעות היום, ולפנות ערב בסיום עבודתו המפרכת, בטרם יסור אל ביתו כדי לחלץ את עצמותיו, הרי הוא פוסע אל בית המדרש, כשבגדי מלאכתו עדיין עליו, מתיישב ליד השולחן, פותח את הגמרא בידיו המיובלות ובעיניים רעננות ומשתוקקות הוא לומד את הגמרא, שומע את דברי מגיד השיעור ומתמלא חיות.

אותו יהודי, כאשר הוא מתגבר על הלאות שאופפת אותו ועל העייפות שמתפקידה לעצום את עיניו, זוכה לכך כי כל עמלו וטרחתו מצטרפים גם הם לשכר הרב שהוא צובר לזכותו.

לומדי הדף היומי, המוסרים את נפשם בקביעות במשך ימים, חודשים ושנים, ללמוד דף אחר דף, פרק אחר פרק ומסכת אחר מסכת, וודאי שהזכות הגדולה הנגרמת מלימודם, נזקפת לזכות לעם ישראל. יהי רצון שזוכה בזכות לימוד התורה הקדושה לביאת משיח צדקנו, אמן.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואינו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף סה/א שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן **הסכמה בפולנית**

רב אחד בא לפני האדמו"ר מראדז'ין זצ"ל, ובידו חיבור: תרגום הזוהר ללשון הקודש, וביקש הסכמה. **הרבי מראדז'ין** סירב בכל תוקף להעניק לו הסכמה, בטענה כי תרגום של זוהר אינו תמיד עולה יפה, ויש להשאיר את הזוהר בשפתו המקורית.

לאחר שהמחבר הפציר בו מאד, וטרח והדגיש כי דייק בתרגומו, השתמש שוב הרבי ואמר כי אינו בקי בנוסח של הסכמות.

- **לכך** אפשר למצוא פתרון, אמר הרב, אנוכי אביא לרבי נוסח הסכמה והרבי רק יעתיקנו. הסכים הרבי.

הלך הרב לבית המדרש, טרח וחיפש הסכמה עתירת שבחים, העתיקה והביאה לפני הרבי.

- **יפה,** אמר הרבי. מחר יבוא ויקבל את הסכמתי הכתובה.

למחרת השכים הרב ובא, והנה הסכמת הרבי כתובה בפולנית... ולא זו בלבד, אלא שהוא קורא שם כי הוא, המחבר, שקול כמנורות וכפטישים, ובמקצועו הוא מיישב פסגות הרים סלעיות, כמו כן הוא עוסק בחסדים, וגולת הכותרת: הוא חי לו בדד...

- **מה** כתוב כאן? ... שאל, תמה הרב בפנים חוורות.

- **אנוכי,** היתמם הרבי, העתקתי את הסכמה כלשונו: "מנורה הטהורה, פטיש החזק, עוקר הרים, חסידא ופרישא"...

- **אבל** לביטויים אלו אין משמעות אלא בלשון הקודש ולא בפולנית: קרא הרב.

- **אם** כן, חייך הרבי, מודה אתה שיש דברים שאי אפשר לתרגמם... (ליקוטי יצחק צבי).

דף סב/ב דאין מעבירין על המצוות

ושמרתם את המצוות

מספר ימים לפני פסח התאונן עני לפני רבי דוד מלעלוב על מצבו הגרוע ועל פרנסתו המצומצמת. **קם** רבי דוד והעניק לו את מצותיו המהודרות.

לתמיחה מקורביו הסביר: למדנו מ"ושמרתם את המצוות" שיש להדר בשמירת מצות מצווה, אולם,

משם גם למדנו דין נוסף: מצוה הבאה לידך אל תחמיצה ["ושמרתם את המצוות" - חז"ל], מה

לי "ושמרתם את המצוות" זה או "ושמרתם את המצוות" זה?...

מסכת מנחות דף נ"ח • יום שישי ב' באייר

גוזלות עם הבכורים

היום נלמד על מנהג מענין שנהגו בעת שקימו מקצות בכורים.

"בכורים" מלשון בכור. אלה הפרות הראשונים, הבכורים. הולך אדם בפרדסו, והנה הוא מבחין שבין עלי העץ מתחיל לבצבץ פרי. נוטל חוט, קושר על הפרי ואומר: "זה יהיה בכורים". קשהפרי גדל והיה ראוי לאכילה, קטפו אותו, הניחורו בכלי והעלו אותו לירושלים לכהנים. מביאי הבכורים נהגו להניח גוזלות על סלי הפרות, כדי ליפות את הפרות ולהראות את השפיע שה' נתן להם.

מה עשו בגוזלות אלו? הקריבו אותם לקרבן עולה. גוזלות נוספים היו מביאי הבכורים נושאים בידיהם, כמתנה לכהנים (רמב"ם הלכות בכורים פרק ג' הלכה ט').

למנוי גליון לילדים חייג:
1700-500-151
 חודש היכרות חינם

לעילוי נשמת
 מרת **דבורה רחל הפטקה** ע"ה
 בת הרב דוד יהודה בנט זצ"ל
 נלב"ע ו' באייר תשס"א
תנצב"ה
 הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
 הר"ר **אפרים יעקב פולק** ז"ל
 ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ג' באייר תשד"ס
תנצב"ה
 הונצחה ע"י משפחת פולק,
 קרפין, ומי זהב שיחיו

מפרש: "שאם יהא הנדון מכשף והאור לא ישלוט בו, יעשו הן מכשפות וימיתוהו בכל מיתה שיוכלו", ולשם כך עליהם לדעת מעשי כשפים כדי להתמודד מול מכשפים שינסו להתל בשליחי בית הדין ולהתגבר באמצעות כישוף על העונש אשר יושת עליהם.

כשם שאפשר לברוא יצורים על ידי כישוף, אלא שהדבר אסור, והעושה כן חייב מיתה, כך להבדיל, אפשר לחולל פלאות על ידי צירוף אותיות שם ה' והדבר מותר (סנהדרין א/א), וכך נפסק להלכה (יו"ד סימן קע"ט סעיף ט"ו), כפי שכתב הש"ך, "והשם יתברך נתן בהם כח, שיוכלו לפעול על ידיהם החסידים והנביאים והפועל בהם מראה גדולתו וגבורתו של הש"י שמו, אך שיתעסקו בהם בקדושה ובטהרה ולצורך קדושת השם או לצורך מצווה רבה". מדברי המפרשים והמקובלים אנו למדים, כי יש מספר סוגים של "קבלה מעשית", ובנוסף ליכולת לפעול על ידי הזכרת שמותיו של הקב"ה, הצדיק יכול להשביע מלאכים וכוחות עליונים שיעשו את רצונו, וכן ניתן לפעול על ידי קמיע לרפואה ולדברים נוספים.

איסור חמור להשתמש בקבלה מעשית: כאמור, אין התורה אוסרת לפעול בכוחות אלו, אך הראשונים והאחרונים כתבו, כי בימינו חל איסור חמור להשתמש בהם מלבד במקרים חריגים. יש אף המבארים, כי דברי הלל הזקן במשנה (אבות פ"א משנה י"ג) "ודישתמש בתגא חלף" מתייחסים למי שמתמש בשמותיו של הקב"ה (עיין רמ"א יו"ד סימן רמ"ו סעיף כ"א ועיין ט"ז וש"ך יו"ד שם ובעיקרים מאמר א' ס"פ י"ח).

עדותו המדהימה של החיד"א על האריז"ל: האריז"ל אמר לתלמידו רבי חיים ויטאל (שער רה"ק למהרח"ו, שער ז), כי אין לעסוק בצירופי שמות, מאחר שכיום הכל טמאי מתים ואין אפר פרה להטהר על ידו, אך התנאים שעסקו בכך, נטהרו באפר פרה אדומה. החיד"א ("מדבר קדמות" מערכת א אות כ"ו) הוסיף על כך, כי נהיר לו שהאריז"ל זכה להטהר באפר פרה אדומה על ידי אליהו הנביא! בהזדמנות אחרת הוסיף האריז"ל (הובא ב"ראשית חכמה"), כי רק אדם שהינו חף מכל עוון רשאי לעסוק ב"קבלה מעשית", אך מי שיש בו אפילו עוון אחד, מלאכי עליון מקטרגים עליו על שהוא משתמש בשמו של הקב"ה והוא נענש בחומרה.

הזכרת שמות מלאכים: מטעם זה, כתב מהרח"ו, האריז"ל דילג על שמות המלאכים המוזכרים בתפילות ואמרם בראשי תיבות בלבד, משום שהזכרת שמו של מלאך גורמת לו להופיע מיד, כדי לשמוע את שמבקשים ממנו, והדבר עלול לעורר קטרוג.

מי כתב את הספר "רזיאל המלאך": האריז"ל הוסיף ואמר, כי ידוע לו, שצירופי השמות הכתובים כיום בספרי הקבלה, משובשים מאד, ובכללם אלו המוזכרים בספר "רזיאל המלאך" המצוי בבתים רבים (שולחן ערוך האריז"ל). אולם, האריז"ל נמנע מתיקון שיבושים אלו, מאחר שלא חפץ שישתמשו בהם. מעניין לציון, כי ספר "רזיאל המלאך" מיוחס לאדם הראשון, אך לדעת רבי נחמן מברסלב (ליקוטי מוהר"ן אות תע"ח), לא זו בלבד שאין הדבר כן, אלא שהסגולה המיוחסת לו - מניעת שריפות, אינה נכונה, ואף אירע פעם שהספר עצמו נשרף.

אין ליטול שכר בגין עיסוק בקמיעות: לגבי העיסוק בקמיעות כתבו החיד"א ("זכר דוד" מאמר א' פ' נ"ט) ובעל "לב העברי" ("בתורת יחיאל" פרשת תצוה עמוד שני"א), כי אף לדעת המתיר לכתוב צירופי שמות קודש בקמיעות, יש להזהר שלא ליטול שכר על כך, כי אמרו חז"ל ו"דישתמש בתגא חלף", היינו: אסור ליהנות משמותיו של הקב"ה, וקל וחומר, הוסיף החיד"א, שהמקפיד על מי שלא שילם לו - אין במעשיו ובברכותיו כלום, וסופו ליענש ולהנזק.

הצטרף עכשיו למעגל הלומדים!

מנוי וקל! בכל חודש ספר חדש מגיע אליך!
חייג עכשיו: 1700-500-151
 ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ותן חלקנו!
 ספר לימוד יומי - בחלוקה חודשית
 בכל יום - משנה אחת, הלכה אחת ואגדתא